

UREDNIŠTVO
ZAGREB
MASARYKOVA ULICA 28a
Telefon broj 67-80

ISTRA

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA
Erjavčeva cesta 4a

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

JOŠ NIJE SVE PROPALO

Abesinija je izgubila vojničku bitku. A izgubili smo je, barem za sada, i mi. Jer stvar Abesinije je i naša stvar. Ne samo naša. To je stvar većeg dijela Evrope i onaj veći, bolji i vrijedniji dio Evrope izgubio je.

Mi smo prorokovali drukčije. Ali ne samo mi: Skoro svi talijanski emigrant-antifašisti su vjerovali da će prva etapa rata s Abesinijom povući u propast fašizam. To su vjerovali i mnogi evropski političari, pretsavnici 52 države koje su osudile fašističku Italiju kao napadača i koje su procvle sankcije. U to je vjerovao i Eden koji je zahtijevao da se u ženevskoj odluci osudi fašizam, a ne talijanski narod. Svi su se oni, barem do sada, prevarili, a s njima i mi.

Rimsko carstvo je proglašeno. Fašizam orgija. Fašistička štampa javlja da su talijanske mase u delirijumu oduševljenja. Mi u to ne vjerujemo sasvim, ali ako jesu — tim gore po njih.

Abesinski narod je branio svoju slobodu. I abesinski narod je pokazao toj takozvanoj kulturnoj Evropi što mogu da naprave »barbari« za svoju slobodu. Oni su učinili sve što su mogli — mnogo više nego što bi i jedan evropski »kulturni« narod učinio. Sedam mjeseci su se skoro gorluki opirali brojčano i tehnički premoćnoj sili. Kod Makale su bili zaustavili fašizam. I Makale bi sigurno bila postala grobnica fašističke Italije. Ali to nisu dozvolili akcioneri Sueskog kanala, to nisu dozvolili naredbodavci Lavalovi, fabrikanti i bankiri Francuske. Jer visina procenta sa akcijskih kupona je mnogo važnija od života i slobode jednog starog i vrijednog naroda. Kada se Amba Alagi ispriječilo ispred nadiranja Mussolinijevih gladijatora, Mussolini — današnji »osnivač« imperije — poslao je 100 tona otrovnih gasova. Poslao ih je kroz Suez i tih sto tona gasova je registrirano u knjigama Društva za sveski kanal. Gasovi su podavali Abesince na Amba Alagiju.

U Italiji se danas piše s oduševljenjem kako je talijanska vojska mogla s muzikom na čelu da pregazi Amba Alagi. I sadiističkim oduševljenjem se priča i piše kako su nalazili pocrnjele, ukočene, mrtve abesinske ratnike u zaklonima, s puškom u ruci.

Abesinija je bila otvorena. Išlo se ususret »rimskom miru« i Rimskom carstvu. Evropa — ona službena Evropa — je šutjela. Debeli bankiri i industrijalci su rogororili protiv sankcija, a političari su zvali fašističku Italiju da miri Njemačku. Robijašnica — još i gore od toga, jer ni u robijašnici se ne bi trpjele takove stvari. Tamo je ubojica ubojica, lupež lupež, i nikad nikome nije palo na pamet da ubojicu postavi za suca. I nikad nikome ne bi palo na pamet da jednog lupeža, Čarugu ili Džeka trbosjeka proglasi junakom zato što je znao vješto robiti i pljačkati i što nije imao smilovanja sa svojim žrtvama. Jedan Landru koji je svoje žrtve pekao u peći neće nikada postati junakom. Ostao je i ostat će sadiistički ludjak, zločinac, zvižer.

Mussolini je bog, on je osnivač imperije, masa mu u delirijumu kliče. Tim gore po tu masu, kazali smo. Ali jedan naš list je prekjučer pisao o toj pobjedi. I nazvao je Mussolinija obožavanim Mussolinijem.

Kada bi u bilo kojem kraju zemaljske kugle neki list bio napisao u svoje vrijeme »Obožani Čaruga, ili obožavani Landru ili obožavani Džek trbosjek«, taj list bi li čitatelji demolirali, a vlast bi urednika strpala u zatvor ili u ludnicu.

Ne postoje dva morala, ni dvije pravde. Ko ubije čovjeka zove se ubojica, ko otme tuđu zemlju zove se lupež i otimač, a kada jedan narod izmasakrira na pravdi Boga drugi narod, tada se oni koji masa-

NOV ZAKON ZA PRETVARJANJE PRIIMKOV V ITALIJI Kmalu ne bo več naših imen v Julijski Krajini

Italijanski državni uradni list »Gazzetta Ufficiale« od 16. aprila tega leta je objavila zakon od 30. marca 1936., štev. 556, ki je prinesel »Pravila za izpremembo krstnih in rodbinskih imen v posebnih primerih«.

Prvi člen tega zakona se glasi: »Krstna in rodbinska imena, ki so smešna ali sramotna ali ki izdajajo nezakonsko poreklo, se smejo izpremeniti na prošnjo interesenta po pravilih, ki jih vsebuje ta zakon.«

Zakon na sebi je povsem nedolžen in nima nobene očitne osti proti našemu narodu v Julijski Krajini, ker velja za vso Italijo. Toda po izkušnjah, ki jih že imamo, moramo pričakovati, da se bo ta zakon izrabljaj v polni meri predvsem proti našim rojakom v Italiji.

Kajti tudi ukaz — zakon od 10. januarja 1926., štev. 17, ki je bil pretvorjen v zakon 24. maja istega leta, je govoril samo o zopetni pretvorbi priimkov, ki so bili italijanskega ali latinskega izvora in ki so bili pozneje prevedeni v drug jezik ali so bili po tuji pisavi ali s tuji končnicami de-

formirani, v prvotno obliko in je bil izdan za Južno Tirolsko. Toda že kr. ukaz od 7. aprila 1927. ga je raztegnil tudi na Julijsko Krajino in iz devetletne prakse vemo, kako so krajevne oblasti raztolmačile besedilo tega zakona. Po seznamih, ki so jih sestavile posebne komisije pri posameznih prefekturah in ki so bili vsaj za Puljsko in za Tržaško pokrajino tudi objavljeni, so vsi slovenski priimki obsojeni na izpremembo, ne taki, o katerih bi se morda lahko sumilo, da so italijanskega ali latinskega izvora, temveč vsi slovenski priimki sploh. Ze osmo leto objavlja italijanski uradni list dan za dnevno ogromno število odklovov, s katerim so bili pretvorjeni priimki slovenskih družin. Ne na tisoče in tudi ne desetisoče, temveč na stotisoče je že ljudi, ki jim je bilo tako prisiljeno izpremeniti priimek.

Podobno je bilo tudi z zakonom od 8. marca 1928. štev. 383 ki je prepovedal dati otrokom smešna in nedostojna imena ali taka, ki utegnejo vzbuditi javno zgražanje. Dasi je ta zakon veljal za vso Italijo in ni imel nobene očitne določbe glede slo-

vanskih imen, se je vendar v najširši meri izrabljajal proti našemu narodu. Uradi civilnega stanja niso hoteli nocoje dopustiti, da bi smeli slovenski starši dajati svojemu novorojenemu otroku ime, ki bi le količkaj dišal po slovenskem, pa naj bo morda to celo ime kaknega katoliškega svetnika. Poleg tega pa so naknadno uradno prekrstili vse otroke, ki so že nosili slovenska krstna imena.

Radj tega moramo pričakovati, da bodo tudi sedanji zakon, ki je navidezno tako nedolžen, v zso strogostjo izvajali ravno proti našim rojakom, bodisi, da bodo na njegovi podlagi izpremenili še tiste priimke, ki z kateregakoli razloga niso prišli v uradni seznam priimkov, ki naj se uradno poitalijančijo, ali pa da bodo izpremenili priimke tudi tistim našim rojakom, ki živijo v Julijski Krajini, temveč v drugih pokrajinah Italije, za katere ne velja zakon iz leta 1926. Tudi glede »proste volje interesenta« smo dokaj skeptični kajti predobro vemo, kakšna je »prosta volja« državljanov v fašistični Italiji. — P. P.

GORIŠKI NADŠKOF BLAGOSLOVLJA VOJNO

Gorica, 10. maja 1936. — (Agis). — Prefekli petek, 8. t. m. se je vršila v goriški prestolnici svečana maša zahvalnice ob priliki srečnega izida afriške vojne. Pri maši se je pel svečan »Te Deum« in jo je držal sam goriški nadškof Margotti. Pred cerkvijo so bile postrojene čete, ki so pozdravile prihod škofa in ostalih cerkvenih dostojanstvenikov z vojaškimi častmi. Vojasvo je bilo v polni vojni opremi. Kakor drugod, se tudi tu ni nadškof Margotti branil govoriti preko mer, ki se tičejo cerkve. Imel je patriotičen govor, v katerem je poveličeval zmago italijanskega orožja, ki je pripravila udeležitev ogromnega programa Duceja, ki stremi za rimskim mirom. Rekel je: »In mi bomo peli z zvonovi in se veselili ter poslali do trona Boga svojo zahvalo. O, blagoslovi, evharistični Jezus, prisotne, one ki so preoblašeni... blagoslovi našega kralja, Duceja ljubljeneza od italijanskega naroda, vlado in ves narod. Blagoslovi predvsem naše drage vojake in italijansko vojsko ki je tu navzoča po svojih

oblastnikih in možeh in svojih slavnihi praporih. Blagoslovi Jezus Gorico in njene meščane ki so združeni okrog prapora stare italijanske občine«.

V istih dneh je izdal nadškof Margotti vsem župnijam v svoji škofiji proglas, v katerih zahteva da se proslavi ta zmaga. Ta proglas je izšel v škofijskem listu in se glasi v glavnem tako-le: »Poročilo o zmagi italijanske vojske in o vkorakanju v Adis Abebo je napolnilo z veseljem srca vseh katoličanov vse Italije. Ducejeve besede o koncu vojne in miru so vplivale kot hladilen balzam na dno naših duš. Za vse te dobrote moramo biti zahvalni Bogu in moramo tudi javno manifestirati naše spoznanje njemu ki daje vse dobro«. Odreja za to, da se 10 dni po maši berejo neke primerne liturgične molitve. Tako vidimo, da se nadškof Margotti, kar je ponovno že pokazal in o čemer smo že poročali z velikim navdušenjem udeležuje vseh popolnoma italijanskih manifestacij in pa zlasti vojaških paradnih cerkvenih ceremonij.

Po zavzetju Adis Abebe

Alarm ob meji — Naši kmet je prisiljeni na manifestacije

Hotedržica, maja 1936. — Agis. — Ob zavzetju Adis Abebe, zlasti pa po tozadnevnom uradnem proglasu so priseljenci onkrak meje skoraj ponoreli od veselja nad zmago. Sredi noći se je vršil alarm vseh uniformirancev, katerih pa ob naši meji ni malo. Razvrstili so se v povorko ter šli ob meji z bakljadami in godbo, med prepevanjem in vpitjem. Vsi ponosni na zmago Italije nad Abesincima so postali tudi zelo resni in ošabni. Na vseh koravlah plapolajo italijanske zastave in zmago so morali ljudem naznaniti tudi zvonovi iz cerkva.

kriraju zovu divljaci. Mi vjerujemo da to zna i talijanski narod, a to znadu i svi narodi na svijetu, pa ma šta mislili o tome političari, historičari ili fabrikanti municije i profesionalni rodoljupci, kao što je to ljepo ovih dana kazao jedan američki admiral.

U Francuskoj su bili izbori. Štampa javlja da je u Parizu bilo nekoliko stotina glasovnica predano sa oznakom: Glasujem za Haile Selasija. To politički nije, možda važno, ali je važno zato što pokazuje da narodi ispravno shvaćaju moral. Nije važno ni to da li su te glasove dali desničari ili ljevčari. Dali su ih čestiti ljudi. Ti francuski glasači su time izrazili osjećaje i mišljenje onog većeg dijela Evrope koji ima samo jedan moral i zna samo za jednu pravdu.

Po posljednjim vijestima se čini da Italija odlazi iz Ženeve. I sankcije ostaju i nadalje. Dakle još nije sve gotovo. Postoji još nada da sila neće triumfirati onako

kao što skeptici misle ovih dana. A ako sila triumfuje, ako Mussolini održi ono što je ugrabio i ako izadje iz sve te borbe ojačan, onda smo mi u Julijskoj Krajini propali. I nacionalno i drukčije.

Jer mi smo se uzdali u pravu i pravdu, jednu i jedinstvenu. Protiv nama je sila, sada još pojačana glupošću rimskoga carstva. Mi nismo ni do sada mogli protiv sile ništa, a od sada, ako podje sve nizbrdice, bit ćemo zbrisani. Jer nemamo što da očekujemo ako Evropa prizna dva morala i dvije pravde.

Ali — još nije sve propalo. Narodi progovaraju, a i pretstavnici se bude. Jer udarac »rimskoga mira« je prejak da bi ga i najokrorelijih evropski političarski obraz mogao olako podnijeti.

Idemo ususret drugoj etapi fašizma. U prvoj etapi je fašizam pobjedio. Vidjet ćemo što će biti nadalje. Mi se još nadamo. Jer još nije sve propalo

(t. p.)

PAX ROMANA U AFRICI

ŠTA TO ZNAČI?

Splitski »Jadranski dnevnik«, donasa 11 o. mj. uvodnik koji ovako počinje: »Pobjeda talijanskog oružja u istočnoj Africi, ukoliko je podigla narodnu svijest kod svih Talijana i ojačala vojnički ponos ratnika talijanskih, utoliko je iznenadila i zaprepastila sve one, koji nisu htjeli da vide u ratnom pothvatu i zamjermom zanosu talijanskih četa ništa drugo doli nekakav avanturistički prepad šovinistički nastrojnih nacionalista, te su mu kao takovom i proricali koli brzi toli i katastrofalni zavretak. Nego, kao što se obično događa, ispunila se je i ovdje ona, da se proricatelji tuđega zla nadju na vlastitu nesreću i sramotu prevareni. Talijanski ratnici su se u Abesiniji pokazali sasvim drukčije nego to znadu avanturisti. Zato su oni došli i do pobjede, koju su im naprijed posvema nijekali. Kao pobjednici oni sada mogu da svojim zlogukim prorocima dojavu, da je njihov protivnik, kojega su oni svojim proricanjem, laskanjem, obećanjima i savjetima bodrili i pomagali, bio konačno hametom poražen i primoran napustiti i narod i domovinu i prijestolje te poći dak na drugi, pa po svoj prilici i na treći kontinent, ne bi li izliječio i zaboravio jade, nanesene mu uglavnom od njegovih jadnih savjetnika, od kojih se nikako nije znao otrgnuti. Uz ovu poruku šalje talijanski pobjednik svijetu i drugu ne manje važnu. Preko svoga vođe, premijera vlade, obožavanoga Mussolinija poručuje glasno i jasno evropskoj diplomatiji... itd. itd. To se tako nastavlja do konca i dokazuje se civilizatorsku misiju fašizma u Africi i veličinu Mussolinijevu. Kada to neki pisalo u jednom dalmatinskom listu ne bi se na to ni osvrnuli. Ali ovako mora da se smučti čovjeku kada to čita negdje na Botičevoj poljani ili ispod Marulićeva spomenika, koji stoji, ako se ne varamo, na trgu prozvanom po datumu kada su Splićani osvojili općinu od Bajamontovih Talijana. Ako se bolje pročita taj uvodnik upada u oči još jedna stvar: taj članak, naime, slični potpuno po stilu jeziku i tonu na one famozne hrvatske izvještaje preko radija iz Bari. — A ne bi bilo čudno ni to da je saradnikom »Jadranskog dnevnika« postao Splićanin Tacconi, izdavač zadarske »Rivista dalmatica« ili njegov čača senator.

OGROMAN ZBOR U ENGLSKOJ PROTIV FAŠIZMA

»DRUŠTVO NARODA JE MOŽDA IZGUBILO, ALI JOS NIJE DOKAZANO DA JE ITALIJA DOBILA«

Velikom zboru koji je Unija za Društvo naroda priredila u Alberthallu u Engleskoj 8. o. m. prisustvovalo je oko 10.000 ljudi. Zbor je bio sazvan da se na njemu prouči situacija u Abesiniji.

Lord Cecil, koji je pretsjedavao zboru izjavio je pored ostalog da Društvo naroda treba da produži svoju politiku sankcija i da sankcije treba čak i poostriži ako to bude potrebno. Društvo naroda je možda izgubilo, ali još nije dokazano da je Italija dobila.

Major g. Attlee, vođa radničke stranke i sir Archibald Sinclair, liberalni pravak, izjasnili su se u istom smislu.

Zbor je oduševljeno primio rezoluciju g. Attleea u kojoj se izražava odanost Društvu naroda i principu kolektivne bezbjednosti. U rezoluciji se zatim osuđuje upad u Abesiniju i zahtijeva da vlada ostane na bazi antitalijanskih sankcija sve dok Italija ne bude pristala da primi uslove mira koje bude potvrdilo Društvo naroda.

MINISTAR UNUTARNJIH POSLOVA G. DR. ANTON KOROŠEC O TALIJANSKO-JUGOSLOVENSKIM ODNOSIMA

U nedjelju 10. o. m. održao je ministar unutrašnjih poslova g. dr. Anton Korošec u Ljubljani velik govor u kojem je o talijansko-jugoslovenskim odnosima rekao i ovo:

Drugi je događaj (prvi je pobjeda ljevičara u Francuskoj. Op. ur.) pobjeda Italije u Abesiniji. Za čitavo vrijeme abesinskoga rata naša se javnost držala rezervirano i korektno i moramo priznati, da se isto tako držala i talijanska javnost prema nama. Mi želimo da i u budućem ostanu među nama odnosi dobri i korektni. Austrija je poslala njemačkim putem i počela da organizuje vojsku, hoće tobože da se brani od Njemačke. Mala Austrija protiv velike Njemačke! S druge strane koruskim Slovincima obećavana su od vremena do vremena prava manjina, ali im još nisu data.

Usoda Sulčića Josipa

Trst, maja 1936. — (Agis). — Kako smo izveli podrobnije o usodi Josipa Sulčića, o katerem smo u zadnji številki poročali, moramo dodati k vesti še sledeće: Imenovani je pred leti pobegnil iz Italije ter prepotoval že mnogo držav v Evropi, gnan za kruhom od kraja do kraja. Zaneslo ga je tudi v Grčijo, kjer so ga pa oblasti izročile Italiji, kljub temu da je bil politični izgnanec in vojaški dezertjer. Prišel je v Trst, kjer so ga po skoro polletnem preiskovalnem zaporu obsodili ponovno na tri leta ječe, od česar pa je dobil dve leti pomilostitve. Sedi v vojaškem zaporu.

OSUMLJENI DA SO RAZPEČAVALI »PRATIKO« PO DVA MESECA V ZAPORIH

Cerkno, maja 1936. — (Agis). — V Krnicah nad Spodnjo Idrijo so že pred časom aretirali tri domačine, in sicer Antona in Jerneja Kacina ter Jožeta Svetičiča. Na vse tri je padel sum pristojnih oblasti, da so razpečavali po okoliških vaseh slovensko »Pratiko«. Ker jim pa niso mogli ničesar dokazati, so bili končno po dveh mesecih preiskovalnega zapora izpuščeni na svobodo.

OBSODBA RADI BEGA ČEZ MEJO

Postojna, aprila 1936. (Agis). V tukajšnjih zaporih se je nahajal Kuret Rudolf, star 21 let, doma iz Nadanjske Sela pri St. Petru. Obsojen je bil na štiri meseca zapora vsled obdolžitve, da je brez potnega lista prekoračil italijansko-jugoslovensko mejo z namenom, da bi se tako izognil vojaški obveznosti.

TRŠČANSKI ANTIFAŠISTA NINO VO- DIČKA PONOVO KONFINIRAN

Trst, maj 1936. — U zadarskoj bolnici je ponovno uhapšen Nino Vodička. On je bio odlučni republikanac prije rata u Trstu, a poslije dolaska fašista na vlast je ostao konzekventan. Fažizam ga je progonio, i dva puta je bio u zatvoru, a sada je liječio bolesna pluća u Zadru. Bio je uvijek ispravan borac — Talijan, i nikada nije dolazio u sukob sa našim narodom. Više puta je i pomagao našim ljudima smatrajući da je borba Slavena Juljske krajine protiv fašističke Italije pravedna stvar. Sada je ponovno konfiniran na nekom otoku.

NOVA VOJAŠNICA ZA OBMEJNO MILICO

Hotedriča, maja 1936 (Agis). Kot je sklepati iz vseh priprav nameravajo Italijani v najkrajšem času pričeti z zidanjem vojašnice, namenjene obmejni milici. Vojašnica bo stala v neposredni bližini naše meje, zapadno od naše vasi.

PETNAJSTLETNICA

KRVAVIH VOLITEV V RIMSKO ZBORNICO

Dr. Josip Vilfan

(P. P.) 15. maja poteče 15 let, odkar so se vršile v Juljski Krajini prve volitve v rimsko zbornico. Volilna okrožja so tvorile tedaj prejšnje kronovine: Goriško-Gradišćansko, Trst z okolico in Istra. Na Goriškem, kjer je vladala popolna volilna svoboda, so odnesli Slovinci od petih poslanskih mest štiri, peto mesto je odpadlo na komuniste. V Trstu in v Istri pa so hoteli fašisti popolnoma potlačiti slovenski živelj, da ne bi kulturni svet po izidu državnozbornskih volitev prehitro spoznal laži uradne Italije o nacionalnem značaju Juljske Krajine. Radi tega so skušali z vsemi sredstvi onemogočiti, da bi prišli slovenski volilci do veljave. Požigi, uboži, napadi, aretacije in izgoni slovenskih volilcev so bili povsod na dnevnem redu, da je sploh nemogoče govoriti o »volitvah« v tržaški okolici in v Istri. O vseh teh grozodejstvih sta jasno pričala obsežna protesta, ki so ju predložili slovenski volilci rimski zbornici, ki sta pa ostala brez uspeha. Grozote, ki so jih zakrivil v onih dneh fašisti na škodo našega ljudstva, so prislile tržaškega škofa Bartolomasija, ki je bil prej vojaški škof in je sedaj najvišji kaplan fašistične milice, da jih je obsodil v posebnem pastirskem pismu in odredil zbirko za preganjane slovenske duhovnike. Sam papež Benedikt XV. pa je naslovil na škofa Bartolomasija pismo, v katerem je v najostrejši obliki obsodil fašistična nasilja v Istri.

Izključeno je, da bi v okviru našega lista podali vsaj bežno sliko vseh grozodejstev, ki jih je moral trpeti naš narod v tistih dneh. Radi tega se bomo omejili samo na splošno sliko in na nekaj bolj karakterističnih primerov.

Na Tržaškem so bili Slovinci še vedno pod moro požiga Narodnega doma, in to popolnoma upravičeno, kajti prav na dan volitev je bil zopet jasno pokazalo, da so Slovani pod Italijo brez vsake pravice in da so na mlkost in nemilost izročeni nacionalno prenapetim italijanskim elementom. V vseh voliških tržaškega ozemlja, kjer je bila pričakovati večina slovenskih glasov, so nalašč zavračevali volilne operacije, da bi prišlo čim manj slovenskih volilcev do gla-

sovanja. V zgornji okolici pa so oboroženi fašisti ustavljali slovenske volilce na poti proti volišču ali pred samim voliščem in so jim iztrgali volilne legitimacije in slovenske glasovnice. V nekaterih krajih, kakor na pr. v Sv. Križu, ni bilo skoro volilca, ki ga ne bi bili fašisti pretepli. Rezultat je bil ta, da se v treh sekcijah v zgornji okolici utegnilo glasovati le 8, odnosno 18 in 31% vpisanih volilcev.

V Istri pa je bila že mesec dni pred volitvami na delu obsežna organizacija, ki je razpolagala z donavnimi sredstvi, z avtomobili in orožjem in katere jedro so tvorile fašistične bojne čete. Njena naloga je bila, da z vsemi sredstvi onemogoči glasovanje slovenskih volilcev. Pri tem pa je že vnaprej računala na aktivno sodelovanje javnih organov. Ogromno število slovenskih volilcev sploh ni bilo sprejetih v volilne sezname, ki so jih sestavili italijanski občinski komisarji. Kjer so proti temu protestirali, so bili pretepeni in aretirani. Ni bilo vasi, kamor ne bi bili ponovno prišli na avtomobilih oboroženi fašisti, streljali in metali bombe po vasi ter stikali po hišah po slovenskih glasovnicah. Vse uglednejše osebe, zlasti župniki, učitelji in učiteljice so morali do konca volitev zapustiti svoj kraj; marsikaterega so pregnali preko meje. Zaman so bile odredbe, ki sta jih na protest političnega društva »Edinost« izdala tedanji ministrski predsednik Gholitti in generalni civilni komisar v Trstu. Kot odgovor na te odredbe je na predvečer volitev zgorela vas Pojar, ker so se volilci tega okraja usodili reklamirati svoj vpis v volilni seznam.

Na dan volitev pa so oboroženi fašisti ustavljali slovenske volilce, ki so morali tudi več ur daleč na volišča, jim iztrgali legitimacije ter nato pregnali domov. Volilcem, ki se jim je posrečilo priti do volišča, pa so fašisti skupno s karabinjeri odjemali slovenske glasovnice in jim vsilili italijanske, ali pa so jih prisilili, da so kar javno glasovali za italijanski blok. Nepregledno je število slovenskih volilcev, ki so bili pri tem krvavo pretepeni in ranjeni.

V Mačkovicje, kjer so se vršile volitve razmeroma v redu in je dobila slovenska lista ogromno večino, so se prikazali proti večeru fašisti iz Kopra. Ker so se jim domačini uprli, so se morali odstraniti. O polnoči pa so se zopet pripeljali v vas in so s strelj zabudili prebivalstvo. Zenske in otroci so zbežali na polja, možki pa so se postavili v bran, tako da so se tudi takrat fašisti morali umakniti. Proti jutru pa so fašisti v tretjič naskočili Mačkovicje, takrat s sodelovanjem vojaških čet. En domačin, Andrej Zerjal, je oblezal mrtev, veliko drugih je bilo ranjenih. Fašisti so sežgali zas na več mestih, tako da so štiri hiše zgorle do tal, mnogo pa jih je bilo težko poškodovanih. Nato so se fašisti in vojakji počeli v sosedni Osp, kjer so vdrl v volilni lokal, razbili žare in sežgali glasovnice in volilne imenike. Vse moške prebivalce pa so odgnali v zapor, kjer so nekateri ostali več kakor mesec dni.

Najhujši pa so bili dogodki v Marezigah. Že v dopoldanskih urah je prišla iz Kopra v Marezige skupina oboroženih fašistov, med katerimi je bilo tudi nekaj mlečnozobih pobičev, ki so začeli na vse načine žaliti in iztjaviti volilce. Ti pa so ostali mirni in so ohranili mirno kri, celo tedaj, ko je eksplodirala bom-

ba, ki so jo vrgli fašisti. Ko pa so se fašisti skrili za neki zid in na povelje začeli nanje streljati ter ubili enega domačina, so domačini pobrali kamne, ki so ležali na cesti, in so naskočili fašiste. Ti so začeli umikati, a so pri tem še vedno streljali. Konec je bil ta, da so štirje fašisti obležali mrtvi v grapi; dva sta se izgubila, ostali pa so srečno odšli pete v Koper. Kmalu se je pojavila v Marezigah fašistična kazenska ekspedicija. Že na poti so ubili nekega domačina, ki so ga spoznali za Mareziganca. Ker so se v Marezigah vsi prebivalci zaprli v svoje hiše, so streljali proti hišnim vratom in oknom, dokler jih ni vojaštvo pregnalo. Drugi dan so se fašisti zopet pojavili v vasi. Ker so pa naleteli na upor vojaštva, so se umaknili, toda na poti proti Kopru so v bližnjih Čezarjih vpepeli šest hiš in ubili 65-letnega Josipa Bonina. Naslednji dan se je izvršila kazenska ekspedicija tudi proti Črnemu kalu, kjer so sežgali hišo Josipa Andrijašiča. Za vsa ta grozodejstva ni bil noben fašist ne aretiran ne kaznovan, pač pa je 15 domačinov iz Marezig skorc leto dni čakalo v zaporih na obsodbo. Pet jih je bilo oproščenih, ostali pa obsojeni na 8 mesecev do 8 let ječe, poleg tega pa na poravnavo izredno visokih sodnih stroškov in na plačilo še večje odškodnine sorodnikom ubitih fašistov.

Kot nekaj simbol vsega trpljenja našega naroda v tistih dneh pa moramo smatrati usodo župnika Sime Cerverja iz Zrenja. Že teden dni pred volitvami so udrli fašisti v njegovo stanovanje in ga ustrašovali spriču njegove svolase matere. Zmetali so mu vse pohištvo in bogato knjižnico na dvorišče in tam sežgali. Na dan volitev pa so ga ustavili na poti proti volišču, uklenili in odgnali v Motovun. Na poti so ga zmerjali, opljuvali in preteпали. Izbili so mu tudi nekaj zob. V uklenjenih rokah je moral držati dve italijanski trikolori. V Motovunu so ga vrgli v temno in vlažno klet tamošnjega sodišča, kjer je ves krvav in umazan s hudo mrzlo brez vsake pomoči prebil dolgo noč. Drugi dan so ga uklenjenega in z italijanskimi zastavami v rokah spravili na balkon, proti njemu naperili več revolverskih čevljev in ga tako prisilili, da je ponovno vzkliknil »Evviva Italia!«. Pod balkonom pa so nastavili strojne puške, da ne bi razjarena množica naskočila sodišče in osvobodila svojega župnika. Trpljenje, ki ga je moral prestati župnik Cerver, je bilo za njegovo že zrahljano zdravje prehudo, tako da je kmalu nato podlegel.

Toda kljub nečuvnemu terorju, ki je vladal na Tržaškem in v Istri je v celotni Juljski Krajini slovenska lista odnesla največ glasov. Kajti s svojimi 51.850 glasovi ni samo daleč pustila za seboj komunistično listo in socialistično listo, na kateri je odpadlo vsaj toliko slovenskih glasov kolikor italijanski, temveč je celo znatno prekosila število glasov, ki so bili oddani za italijanski nacionalni blok (49.921 glasov). Na podlagi teh volilnih rezultatov je prišlo pet slovenskih poslancev (Dr. Wilfan, Dr. Stanger, Dr. Podgornik, Lavrenčič in Šček) v rimsko zbornico, da tam zastopajo interese slovenskih volilcev. Toda že pri prvem nastopu v zbornici so morali z žalostjo ugotoviti, da je vse njihovo delo od začetka že obsojeno na neuspeh. O bilanc ob petnaštletni teh volitev pa ne maramo niti govoriti.

LISTONOŠU RIBARIČA RUDOLFA IZ VODICA UHAPSILI I ISPREBIJALI

Vodice, maja 1936 — Pred nekoliko dana uhapšen je bio u našem selu pismo-
noša Ribarič Rudolf. Uhapšen je bio s motivacijom da stoji u vezi sa svojom braćom koji se nalaze u Jugoslaviji. Ribarič Rudolf ima, naime u Jugoslaviji tri brata i dvije sestre. Kada su ga uhapsili strpali su ga u policijski automobil i odvezli ga do Golca. — Na putu izmedju Vodica i

Golca su ga u auto ispremlatili. I to im nije bilo dosta već su nastavili svoj rad kada su ga doveli u Golca u gostionu k našem poznatom renegatu zvanom Jožič. Tu je od silnih batina, koje su mu zadali pao sav crn u nesvijest. Tekar onda su ga prestali tući, a kada je došao k svijesti pustili ga da ide kući. — (Čič).

NEZADOVOLJSTVO MED ITALIJANSKIM DELAVSTVOM RASTE

Trst, 5. maja 1936 (Agis). Razmere delavnega ljudstva v Italiji so čim dalje bolj obupne. Dnevno se zbrajo po raznih večjih in manjših krajih skupine delavcev in delavk, ki zahtevajo, protestirajo in enostavno napadajo bodisi lokalne vodje fašističnih ustanov ali pa ravnatelje tovarn in podjetij, kjer so uslužbeni. Kljub temu, da se ti izbruhi nezadovoljnega delavstva pogosto ponavljajo in zavzemajo čim dalje večje obsege, fašistična oblastva ne izvajajo nad njimi nikakega pritiska, pač pa obratno: vedno jim skušajo ustreci ali vsaj pomiriti. Ta popustljivost, katere prej

ni bilo opaziti pri fašističnih oblastvenikih postaja v zadnjem letu vedno bolj vidna iz česar se da pač sklepati, da se fašizem zaveda svoje šibkosti.

Specijalni tribunal stalno na delu

Trst, 5. maja 1936. — (Agis). — Iz Rima poročajo, da je bil pred tamkajšnjim specialnim tribunalom pred kratkim obsojen Italijan Luigi Leris, 26 let star, doma iz Treviglia na 20 let ječe zaradi protivojne in antifašistične propagande sploh.

Ponizenje naše matere

Gorica, 11. maja 1936. — (Agis). Marija Bajt, kmetica iz Sv. Lucije, je izgubila o afriških bojih svojega sina Franca. Guverner Libije general Balbo je poslal materi pismo s sledečo vsebino:

»Zvedel sem, da je Vaš sin dober vojak. Da odklikujem hvalevredno delo ki ga vrši. Vam pošiljam bančnico za Lit 250. — Balbo, guverner Libije.«
To je vsekakor veliko ponizenje naše matere, ki v zahvalo za njeno velike žrtve, ko je morala žrtvovati sina, pošljejo majhno vsoto denarja in se še poleg vsega s tem javno in v vseh časopisih širokoustijo.

Misijonarji s Fiatom v Abisini

V Torinu so osnovali industrijski tehnični institut z udeležbo Fiata, a pod vodstvom menihov salezijancev. Namen instituta je, pripraviti misijonarje ki bodo izveščali poleg dušnega pastirstva tudi v gospodarskih stvareh. Misijonarji Marije tolažnice, ki delajo le v vzhodni Afriki so pa prevzeli hidroterapsko podjetje v Varallo. Tudi ti so namenjeni v vzhodno Afriko. V prvem institutu bo delalo okoli 1000, v drugem pa okoli 200 misijonarjev. Kmalu bomo čitali, koliko dušnih pastirjev je slo med uboge zamorčke in zbirali bomo denar za nje.

POŠALJTE PRETPLATU

GLASOVI TALIJANSKE ANTIFAŠISTIČKE ŠTAMPE

IMPERO ROMANO

Negus je u izgnanstvu, Badoglio je u Adis Abebi.

Koji trijumf za napadača! Koje poniženje za Pravdu. Posljednji nezavisni afrički narod je jednostavan geografski izraz, lovački zabran novog imperijalističkog gospodara.

Gangsterske metode se isplaćuju. Fašističke akcije su postigle rekord. Prekasno je došla pobjeda ljevičara u Francuskoj.

All — o Talijani koji slavite 5 maj i ponosni ste na pobjedu u nejednakoj borbi i koji ismehujete ono malo vjernika pobjedjenе stvari; o Talijani koji odgovarate riječju impero onome ko vam govori o nezavisnosti, a onom ko vam govori o pravdi odgovarate riječju sila — pazite dobro da se žica na imperijalnom luku ne zategne previše, jer bi se uspjeh mogao lako pretvoriti u strahovitu propast.

Ko visoko leti, nisko pada...

Giustizia e Libertá

MUSSOLINIJEV «MIR» BI ZNAČIO SMRT ZA DRUŠTVO NARODA I ZA MEĐUNARODNI MIR

Mussolini je objavio s balkona palače Venecija mir. Da li je mir uspostavljen? Hoće li se abesinski narod pomiriti sa gubitkom narodne nezavisnosti i hoće li se pokoriti zavojevaču? Nije istina da je mir uspostavljen. To je «mir» osvajača koji je slomio otpor abesinskih vojnika upotrebom ogromnih snaga i zagušljivih gasova. A veći dio Abesinije nije još osvojen.

Medjutim ostaje još i diplomatski problem. Mussolini kaže da je Abesinija talijanska stvarno i pravno. Dakle sve bi bilo u redu.

Ali nije tako. Konflikt između fašističke Italije i Društva naroda je još otvoren.

Mussolinijev «mir» uništava Abesiniju, izglađuje talijanski narod i u njemu je izvor novog rata. Narodi, ne primajte takav mir!

Il Grido del Popolo

ANEKSIJA I KOLONIZACIJA

Talijani bi mogli jednog dana opaziti da nije Italija anektirala Abesiniju, već Abesinija Italiju. — Sad kada je carstvo započelo bersaljerski, sada će biti teško zaustaviti se i počivati na lovorikama. Osvojenje izazivlje osvojenje, izazov zove izazov, rat izazivlje rat. Tobožnji osloboditelji robova neće postati građani. Oni će i sami ostati i nadalje robovi.

I unapred će Talijani — tobožnji osloboditelji robova — defilirati u paradi; i unapred će biti prisiljeni da klijaju glavom «da» kao kineske figurice. I nadalje će mirno slušati nametnute poglavice, nekontrolirane gospodare, i između svečanosti, pjesme, lovorika bit će pripremani za novi rat, onaj pravi, veliki, kojega je 23 marta milostivi diktator objavljivaio, i u kojemu će se mrtvi brojiti na stotine hiljada, a možda i na milijune. A ti mrtvi neće biti Abesinci, već Talijani.

Talijanski narod kolonizira.

Ali ostaje koloniziran.

Giustizia e Libertá

BORBA SE NASTAVLJA

Dakle, Badoglio je pobijedio. — Za sada je Italija (ona fašistička i ona otrovana fašizmom) u deliriju. Ne sa-krivamo ništa. Može se dogoditi i to da sutra Društvo naroda — koje je na samrtni — ukine sankcije ili ih pusti da padnu same od sebe; moguće je da diplomatska alkemija nadje formule kojom bi oslobodila Englesku njenih obećanja Društvu naroda i kojom bi prepustila pobjedničkoj sili ono što joj nije htjela dati kao prepotentnom napadaču. Moguće je i to da Mussolini iza sklopljenog mira nadje u Evropi ili u Americi novac kojim bi zatrpao najveće rupe.

U svijetu kakav je ovaj, stvorenom od interesa lukavstva i lopovluka, sve je moguće. I časovita fašistička pobjeda bila bi potpuna — ili bi se barem takovom činila. Usprkos pravde, čovječnosti i istine.

Za nas će nastati još teža vremena. Plamenovi vojevane bitke će biti sve dalji i dalji, a čekanje će biti sve teže i teže.

A tada? Tada, usprkos svemu, iznad svega i preko svega, mi nastavljamo borbom. I kada bi imala da traje još deset godina, pa makar još sto godina.

Il Nuovo Avanti

«PRVA ETAPA»

Talijanski narod je žrtvovan grandioznoj politici naoružanja i ekspanzije. Objavljujući iz palače Venecija obstavu rata diktator je rekao: «To je prva etapa.» Oni koji se raduju miru bit će brzo razočarani: Italiju je uspjeh osudio da se iscrpi u ogromnom naporu vojničkih priprema.

Hoće li to Italija podnijeti? I do kada?

Giustizia e Libertá

KAKO NIJEMCI GLEDAJU NA JADRANSKO PITANJE I NA JUGOSLAVENSKO-TALIJANSKE ODNOS

Članak Vulfa Siverta u znanstvenoj reviji „Geopolitik“

«Geopolitik» (Berlin), mjesečni časopis za geo-politička proučavanja, u svojoj svesci za mart ove godine donosi raspravu od Vulfa Siverta o evropskom frontu Italije. Rasprava tek pri kraju kraće govori o alpskom frontu današnje Italije, a u glavnom svom dijelu raspravlja o ulozi Jadrana u historiji i o jadranskom pitanju kako se ono, prema piscu, danas postavlja.

Odmah na početku konstatuje se jasno izraženo siromaštvo u pristaništima istočne talijanske obale i uloga koju su dvije krajnje točke ove obale, Venecija i Brindizi, igrale u talijanskom saobraćaju i ekspanziji. «Već u vremenu Rimljana išao je od Brindizija preko otrantskog puta saobraćaj za Bizantiju najkraćom linijom preko jugo-istoka Evrope, putem stare Via Egnacije, koja je danas naravno napuštena, ali koja će možda u bliskoj budućnosti ponovo dobiti veliku važnost.»

Govoreći o geografskom izgledu Jadrana pisac kaže da sa svojom nadmoćnom flotom Italija u svakom trenutku može da zatvori Jadransko more i da ga strateški dominira. Kao pomorska oblast Jadrana više nije sporan prostor, nego prostor isključive talijanske vlasti. U koliko još postoji neko jadransko pitanje, ono se skreće oko istočne jadranske obale, oko Dalmacije.

Članak zatim daje pregled historijskog razvoja Dalmacije, konstatujući da je vladavina Venecije nesumnjivo udarila svoj pečat Dalmaciji, ali podvlači ujedno da je stanovništvo Dalmacije od sedmoga vijeka čisto slovensko, pa je i srpska država u srednjem vijeku zadobila izlaz na jadransku obalu. Govori zatim da su se do prije rata u ovome domenu ukrštale austrijske, talijanske i velikosrpske snage.

Pri kraju ovoga izlaganja naročito podvlači da je Italija priznala krfski pakt od 20 jula 1917, koji je za jugoslovensku državu tražio svu austrijsku teritoriju do Soče, iako je ovaj Pakt bio potpuno u oprečnosti sa Londonskim paktom od 26 aprila 1915. Kada se Austrija srušila, stupili su kao njeni nasljednici Jugoslavija i Italija. Oni su ovim preuzeli i staro neprijateljstvo na Jadranu, koje se od toga vremena zaoštrilo u sadašnje jadransko pitanje.

Poslijeratni pregovori

Poslijeratni pregovori bili su ispunjeni talijanskim pokušajima, da sprovede zahtjeve koji su priznati u Londonskom paktu, kao i odbranom novo nastale Jugoslavije. Jadransko pitanje u svome današnjem obliku vrlo jasno predstavlja sukob jedne pomorske države sa jednom suhozemnom silom u borbi za izlazak na obalu. Kontinentalna Jugoslavija, čije političko i privredno težište bez sumnje gravitira prema Dunavu i prema Balkanu, zahtjeva za sebe jadransku obalu, nastanenu Slovenima, kao davno željeni izlaz na more. Prvi put poslije toliko vijekova danas je uspjelo da se Dalmacija obuhvati u jednoj državi sa svojom pozadinom. Jasno je, da će se već i iz narodnosnih razloga svim sredstvima pokušati da se spriječi jedno novo otcjepljenje od Jugoslavena.

Italija naprotiv povlači pravo, iz historijskih činjenica, i pripadnosti Dalmacije Veneciji, na jugoslovensku obalu i trudi se da dokaže njen talijanski karakter. Italija nije mogla da uspije sa svojim zahtjevima kod pregovora o miru. Ona je dobila cijelu Istru sa Rijekom (uslijed D'Annunzievog udara) sa Cresom i Lošnjem, ali od sjeverne Dalmacije samo grad Zadar, kao i ostrvo Lastovo, i najzad ostrvo Saseno pred Valonom. Sa ovim ona doduše nije postigla maksimalni program, ali je ipak dobila takvu prevagu u vlasti nad Jadranom, da se više ne može govoriti o ravnoteži snaga. Ovdje se mora spomenuti da su u Neptunskim konvencijama od 1925 g. Italijani dobili mnogobrojne političke, privredne i kulturne privilegije nasuprot Jugoslovenima i da na jugoslovenskoj strani nemamo ničeg odgovarajućeg.

Talijani u Dalmaciji i Slaveni u Julijskoj Krajini

Ugovori, koji osiguravaju Talijanima kulturnu samopravu, pribavljanje zemljišta, prava ribarenja i druge privredne prednosti na istočnoj jadranskoj obali, stoje usamljeno u uobičajenoj manjinski politici i daju jadranskom pitanju jednostrani talijanski izgled.

Ovdje se govori o neobično malom broju Talijana u Dalmaciji, navode se različiti podaci i kaže se, da ne treba imati povjerenja, ni u talijanske, ni u jugoslovenske podatke, zatim se kao vjerodostojni podaci navode oni, koje daje u svojoj knjizi g. dr. März, a koji broj Talijana u Dalmaciji cijeni na 10 hiljada, što čini oko 2,6 posto. Jasno je da jedino ovi mali brojevi ne mogu opravdati nikakve političke pretenzije na ovu obalu.

Potpuno su drukčije prilike na talijanskoj strani. Skoro pola milijuna Slovena je došlo novim povlačenjem granica pod Italiju. Talijansko-slovensko mješovito područje obuhvaća danas Friul, Kras, Istru sa Rijekom i Trst. I prema samim talijanskim prikazima tamo ima 400.000 Slovena (Hrvata i Slovenaca) prema jugoslovenskoj procjeni 600.000, većim dijelom u zatvorenim naseobinama, tako da se ovdje može govoriti o jednom pravom narodnosnom manjinskom problemu.

Talijani ne poriču jaku slovensku manjinu na sjeveroistoku Italije. Ono što ovome pitanju daje njegovu oštrinu, to je fašistička manjinska politika. Kao velika sila Italija ne dozvoljava da joj se propiše ikakva zaštita manjina. Prema fašističkom državnom shvaćanju svako ko živi unutar granica Italije, mora biti Talijan. Talijanska država je zatvorena narodna država, koja ne trpi nikakve narodne manjine. Za pretpitanje stranih narodnih dijelova prema prilikama opravdana je i upotreba sile. Poznata okrutnost politike odnarodjavanja prema Slovenima prouzrokuje u ovome području zategnutost, i vrlo često je izgledalo da će ona dovesti do eksplozije.

Iako je zahtjev na dalmatinsku obalu službeno napušten od strane talijanske vlade, ipak njega i nadalje gaje mnogobrojna politička udruženja i on se tolerira. Pored ovoga posjed Dalmacije teško bi

mogao jedino zadovoljiti Italiju. Prije bi u jednom ovakvom slučaju vrlo brzo došlo do zahtjeva za pozadinom i pitanje bi se i dalje zaoštravalo. Poznato je da su baš nova zadobivena jadranska pristaništa Trst i Rijeka, koja su ranije bila pristaništa izvoza Austrije i Mađarske, novim povlačenjem granica izgubili svoju prirodnu pozadinu. Oba pristaništa su carinskim granicama otsječena od svoga privrednog područja i trebaju zbog toga subvencije. Pošto se promet nije podigao, Italija je potpomagala industrijaliziranje ova dva grada. Tek poslije priključivanja pozadine ovim pristaništima, podigao bi se znatno njihov saobraćaj.

Fašistička podunavska i balkanska politika

Talijanska podunavska i balkanska politika poklapa se sa politikom protiv Jugoslavije. Razni ugovori sa susjedima Jugoslavije služe potiskivanju Jugoslavena sa Jadrana i zaokružavanju njihove države. U Rimskom paktu od 17 marta 1934. Austrija i Mađarska politički i privredno orijentirane su prema Italiji, što u isto vrijeme služi razvoju tršćanskog pristaništa, kao i sjevernom obuhvatanju Jugoslavije. Za južno obuhvatanje svoga protivnika Italija je stvorila sebi u Albaniji jedan mostobran. Albanija je zbog svojih slabih saobraćajnih veza manje izlaz na Balkan, kako se to često tvrdi, već više predmet privrednog eksploatisanja i vojnički bedem. Drugim Tiranskim ugovorom od 22 novembra 1927 Albanija se potpuno predala u ruke Italije, koja obrazuje i naoružava albansku vojsku i koja iskorišćuje izvore nafte i dominira privredom. Položaj Italije prema Albaniji liči prikrovenom protektoratu ili jednom «zaštitnom prijateljstvu», iako narodni albanski krugovi u posljednje vrijeme zadaju izvjesne teškoće Talijanima.

Uslijed toga, što Jugoslavija pripada Maloj antanti i što je saveznim ugovorom vezana sa Francuskom, dobiva jadransko pitanje jedan širi evropski značaj. Ako traži talijansku potporu, Francuska se trudi da posreduje između Italije i Jugoslavije. Ali ona isto tako može da Italiju obuhvati u klijše sa Jugoslavijom. Jedna talijansko-francuska zategnutost zbog toga će se odmah prenijeti na talijansko-jugoslovenski odnos i obrnuto. Jedan novi obrat može cijelo ovo pitanje da uzme ponovnim pojavljivanjem Rusije u evropskoj politici. Sve dotle dok je Rusija poslije rata bila po strani, bile su male jugoistočne države pod uticajem Zapadnih sila. Sa priznanjem Sovjetske Rusije od strane Male antante i sa njenim stupanjem u Društvo Naroda znatno se je pojačao ruski uticaj u evropskoj politici. Ako bi Jugoslavija jednoga dana ipak, nasuprot svome današnjem držanju, priznala Sovjetsku Rusiju, onda bi postojala mogućnost jednog ponovnog preuzimanja panslavističke predratne politike u modernom obliku. Ruski uticaj mogao bi dati jadranskom pitanju jedan nov izgled. Jer isto onako kao prije rata, na jugoistoku Evrope sjeću se interesne sfere velikih sila i time daju ovome području njegov sudbonosni značaj.

Jeroloč Matu i Karlin Franu iz Klane

natukli i uhapsili

Klana, maja 1935. — 7 ovog mjeseca u podne tjerao je naš mladić Jeroloč Mate star 24 godine, svojih par volova k vodi, ali na putu od kuće do vode naletio je na volove jedan pijani fašista sa biciklom i srušio se sa bicikla. Ovo nije ostalo samo kod toga, nego čim se je ovaj fašista digao počeo je tući našeg Matu i Mate njega. U pomoć su dojurili ovom fašisti njegovi kolege i uhapsili Jeroloč Matu. Nešto

kasnije iza ovog dogodio se još jedan ovakav slučaj. Istodobno vodio je seljak Karlin Frane, star 50 godina svoje konje k vodi te je ponovno isti fašista naletio s biciklom na konje i srušio se sa bicikla. Karlin je pustio konje pa je dao par šamara ovom fašisti. Ali su i Karlina kasnije fašisti natukli i uhapsili. Obojicu su otpremili u karabinjersku kasarnu od kuda su sa policijskim automobilom otpremljeni na Rijeku.

Ivana Brajkovića iz Dana su ubila dva fašista iz Račje Vasi

Dane, maja 1936. — Kao što smo vam već javili, Ivan Brajković iz Dana je bio ubijen 13 aprila između Dana i Vodica. Glede ovog ubijstva povedena je sa strane karabinjera istraga koja do danas nije još razsvjetlila ovaj zločin, ali sumnja postoji da su pok Brajkovića ubila dvojica mladih fašista iz Račje Vasi.

koji su se istog dana nalazili u Vodicama. Po pripovijedanju naših ljudi u Vodicama ova dvojica fašista su toga dana po goštonama izazivali naše ljude. Ta dvojica otišla su nešto ranije iz Vodica nego pok. Brajković, pa se javno govori da su ga oni dočekali na putu i ubili. — (Čič)

NAJMLADJI BRAT ŠTANBERGER PUŠTEN IZ ZATVORA

a ostala dvojica predana Specijalnom tribunalu

Vrbovo, maja 1936. — Prošloga mjeseca smo vam javili hapšenje braće Štanberger i drugova, a sada vam javljamo da je jedan od braće Štanberger pušten na slobodu, i to najmladji imenom Josip, star 16 godina, dočim su svi ostali zadržani u zatvoru i predani su Specijalnom tribu-

nalu, jer su svi optuženi da su pripadali nekoj tajnoj organizaciji. Nadodajemo da ovi naši ljudi nijesu pripadali nikakvoj organizaciji, jer kao što je poznato medju nama ne smije biti i nije nikakve organizacije niti javne niti tajne. — (Čič)

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

— Na Sv. Danijelu je iskal staro železo 20-letni Ivan Škarobot, da bi ga prodal in si zaslužil za kruh. Našel je staro granato, ki mu je eksplozirala in ga ranila. Moral je v bolnico.

— V Cerknem je bil aretiran in zaprt ter obsojen na tri mesece in 9 dni zapore Franc Peternel, star 35 let. Obdolžen je bil tihotapstva in tajnega prehoda meje.

— Za fašističnega tajnika v Št. Jakobu na Krasu je bil imenovan Ivan Kumar, Slovenec po rodu. Prejšnji tajnik je bil Talijan.

— Granata je raznesla popolnoma 14-letnega Pavla Bratuža iz Grgarja. Pod Sv. Goro je stikal in našel granato, ter se z njo igral.

— Ob prisotnosti vseh oblasti je pel v Idriji dekan Arko Mihael Te Deum za zmago v Abesiniji. Tudi tu so prisostvovali vsi, zlasti pa organizacije v vsei vojaški opremi.

— Mrtvega so našli pri Tolminu 16 letnega Viktorja Uršiča iz Tolmina. Po obdukciji so oblasti odredile pokop.

— U Mihotičima je umro Dinko Spinčić otac ljubljanskoga arhitekta Spinčića.

— Goriško sodišče je obsodilo na 1 leto ječe in 1000 lir globe neko Ano Mohorič iz Ledin. To težko in hudo kazen je dobila za to, ker je vtihotapila iz Jugoslavije 300 gr kokaina.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

VSEBINA 6 ŠTEVILKE REVIFE »MISEL IN DELO«

Dolžnosti močnejšega. Jože Zlan: † France Grafenauer pred avstrijskim vojnim sodiščem. G. Šilih: Narodno socialistična vzgoja v Nemčiji. Dr. Ing. C. Nagode: O avtomobilizmu drugod in pri nas. — Obzornik: Ženeva likvidira? (Dr. B. Vrčon). M. T. Ristić: Italijanski nacionalizam (L. Č.). O novi ureditvi kredita v Italiji (L. Č.). Kako je avstrijska državna oblast 1. 1903 cenzurirala slovensko srednješkolsko čitanko (Dr. Fr. Ilešič). Izvenškolsko nadzorstvo mladine (Dr. P. Strmšek). Drobline (na vlatnicah).

KOSOVELOV VEČER V LJUBLJANI

Rojake opozarjamo ponovno na Kosovelov večer, ki bo v torek 26. maja ob 20 uri v dramskem gledališču in ki ga priredi slavistični klub ljubljanske univerze. Cene so znižene od Din 14 navzdol in se dobe v Severjevi trafikji v Šešemburgovi ulici. Za obilno udeležbo bo najbolj počaščen spomin pesnika naše ga Krasa. — (Agis).

KNJIGE »GORIŠKE MATICE«

Goriška Matica je po daljšem presledku zopet razposlala svoj knjižni dar: šest knjig pripovedne in poučne vsebine in kalendar. Izmed pripovednih knjig utedne posebno zanimati zgodovinska novela Ferdanda Plemiča »Po krono dekline in vino«, ki se dogaja v l. 1111. Damir Feigel nadaljuje svojo fantazijsko potopisno povest »Okoli sveta« (z vinjetami Milka Bambiča, ki je opremil še nekatero druge knjige). V knjigi »Pravljice iz tujih logov« podaja Nande Vrbnjakov nov izbor italijanskih, čeških, španskih, srbskih, francoskih in nemških pravljic. Iz angleščine je prevedena daljša povest Johna Godyna »Osamljenec, divjaki in otroci« (priredil Jerko Jermol). — Mnogo resnih in staršev prepotrebni mišljajev vsebuje knjižica Gizele Majere »Duševna vzgoja otroka«. Praktičnemu življenju je namenjena knjižica Jakoba Trnovca »Z orodjem v rokah«, ki uči gospodarja in posebej še mladino postopanja z lesom, kovinami, lepivi, barvami i. t. d.

»ČAČE MOJ« MATETIČA-RONJGOVA NA INTERNACIONALNOM KONGRESU ZA MUZICKI ODGOJ U PRAGU

U Pragu se održavao od 4 do 9 aprila o. g. Internacionalni kongres za muzički uzgoj. Na tem su kongresu sudjelovali delegati i stručnjaci gotovo sviju država Evrope i Amerike. Delegat švicarske, pišući u »Neue Züricher Zeitung« br. 719 od 27 aprila 1936 prikaz o rumunjskim i jugoslavenskim (»Trboveljski Slavček« — dirigent A. Suligoj) korovima sa svečanog koncerta, davanog ad hoc za mnogobrojne (oko 1500) delegata i stručnjake na pomenutom kongresu, kaže između ostaloga sljedeće: »Savršeno koncertno pjevanje postavljaju si oni (Rumunji i Jugoslaveni) vrhovnim ciljem, ciljem, koji oni na jedan divan način i postizavaju. Nekeje stvari, koje oni pjevahu, ostale su nezaboravne u našem uhu, kao primjerice potresna tužbalica iz Istre: »Čače moj«.

BOŽIĆ LADO:

NAŠ IDRIJSKI KOT

Ob petinadesetletnici ustanovitve in desetletnici nasilne ukinitve prve slovenske srednje šole — idrijske realke

XI.

Rudarjeva ljubezen

Rudniška godba je obstojala že v 18. stoletju. Prav posebno delavna je bila privatna iniciativa. Jako stara, značilna je bila godba bratov Mohoričev, ki je obstojala iz klarineta, basa vijoline in harmonik. Ni bilo v tistih časih ne prireditve, da ne bi sodelovali Mohoriči. Okoliške svate je šla iskat daleč zunaj mesta, jih spremljala do cerkve, jih počakala zunaj, udarila po obredu tuš in jih nato spet spremljala domov. Ob veseljem piskanju klarineta so tolkle pete in drsali podplati do ranega jutra.

Tudi v cerkvi je preden so prišle orgle, igrala godba na lok ali »štrajke«. Ljudje so baje tedaj veliko raje hodili v cerkev.

Slika Idričana ne bi bila popolna, če se ne bi dotaknili še njegove ljubezni do ženske. Kakor ljubi družino in naravo, prav tako iskreno in nesebično ljubi tudi dekline in ženo. Poštenjak je, odkritosrčen od nog do glave, kar obljubi tudi izpolni. Vročje krvi je, hitro se razburi, prav tako naglo ohladi. V mladih letih se že zgodaj zaljubi, še hitreje pa ohladi. Kadar ga ljubezen drži, tedaj je vztrajen v svojem fantovanju, strastno vdan dekletu in silno rad se razneži v njeni bližini. Mati ga je vzgojila v veliki ljubezni in prav tako ljubezen zahteva tudi od dekleta. Če odide

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

USPJEŠAN RAD JUGOSLOVENSKE MATICE U ZAGREBU

Glavna skupština banovinskog odbora

U nedjelju 10 o. m. održana je u Zagrebu glavna skupština Jugoslovenske Matice. — U odsustvu pretsjednika g. dra Z. Petričića vodio je skupštinu prvi potpretsjednik g. Milić Dragutin. — Sa skupštine je oduševljen pozdrav Nj. Vel. Kralju i Kraljevskom domu, a prisrčni nestoru istarskih vodja senatoru g. dr. Dinku Trinajstiću, pjesniku g. Rikardu Kataliniću Jeretovu i književniku g. Viktoru Caru Eminu. — Skupštini su prisustvovali: Delegat Jugoslovenske Matice u Splitu g. Ante Iveša, sa strane Obblasnog odbora Jadranske Straže g. Wickerhauser Mavro. Mjesnog odbora I g. Oskar Weiss, Sokola III g. Radonić Mato, Društva »Istra« g. Buić Franjo i Pribetić Stjepan, Istarskog Akademskog Kluba g. Sirotić Nadan, Udruženja Primoraca g. Kucić. — Od Jugoslovenske Matice u Zagrebu su prisustvovali gotovo svi članovi Banovinskog odbora Jugoslovenske Matice, nadalje delegat Podružnice u Varaždinu g. dr. Zv. Milčević, a po punomoćima su bile zastupane Podružnice i Povjerenštva: Bednja, Crikvenica, Čakovac, Duga Resa, Ivanec, Kaptol, Kastav, Martijanec, Mali Bukovac, Oroslavje, Osijek, Rasinja, Sisak i Zagreb. — Na skupštinu su stigli brzojavni pozdravi od Obblasnog odbora Jugosl. Matice u Splitu i Društva »Istra« u Novom Sadu. — Izabran je novi upravni odbor: Pretsjednik g. dr. Zivko Petričić, I. potpretsjednik Dragutin Milić, II. potpretsjednik g. dr. Fran Brčić, III. potpretsjednik gdja Ljuba Grabarić, pretsjednica Ženske sekcije Jugosl. Matice, I. tajnik Fran Baf, II. tajnik g. Ivan Burić, I. blagajnik g. Josip Sirotić, II. blagajnik g. Ante Trinajstić, kao odbornici: g. Ela Gjermanović, supruga sudbenog vjećnika, Kajin dr. Miran, Kucić Juraj, Magdić Marja, Marčelja Ivo Pavellić dr. Ante, Prelac Djuro, krojački majstor, Sirotića Hinko, ravnatelj, Slišnjak Anita, supruga gradskog senatora u p., Smolčić Nikola, novinar, Stari Ivan, Stuhlofer dr. Aleksandar, odvjetnik, Vatovec Andrija, trgovac, Vivotić Ružica, supruga tajnika Min trg. i inđ. — U nadzorni odbor birani su: Buić Franjo, bankovni činovnik, Hergesić Ruža, supruga ravnatelja škole za gluhoonijeme, Pilar Martin, arhitekt.

Tajnički izvještaj

Tajnik g. Baf se je u veoma opširnom izvještaju osvrnuo na rad Jugoslovenske Matice u prošle dvije godine. U prvom redu se sjetio preminulih članova Matice. — Matica je u posljednje dvije godine izdala brojne preporuke našim ljudima, u svemu intervenirajući pismeno 2.384 puta, i lično. Materijalno je pomagala svakog potrebnog svog člana u granicama mogućnosti. U novcu, živući i ruhu bio je u svemu podjeljen u dvije godine iznos od 62.356 dinara. U godini 1935 platilo je siromašnim članovima 1.818 ručaka kod Prehrane po 1.50 Din po obroku. — U svrhu propagande, u glavnom, a k tome da dodje i do čednih novčanih sredstava Jugoslovenska Matica izdaje od godine 1929 dalje ukusne stolne i malene džepne kalendara. Ti su kalendari u dvije prošle godine donijeli 1065 Din čiste dobiti. Nije to mnogo, ali je time popularizirana Jugoslovenska Matica, što i je glavni cilj izdavanja spomenutih kalendara, kojih se prilikom nove godine podijeli besplatno prilican broj među veće dobrotvorne Jugoslovenske Matice i naše braće Istrana te među istarsku školsku mladež prilikom priredjivanja »Božićnice« istarskoj djeci u Zagrebu. — Godine 1935 osnovana su povjerenštva Jugoslovenske Matice u Karlovcu, Ludbregu, Martijanec, Malom Bukovcu, Rasinja, a u Zagrebu uskrisla se Ženska sekcija Jugoslovenske Matice, koja pod pretsjedništvom članice Banovinskog odbora gdje Ljubice Grabarić uz saradnju mnogih odličnih zagrebačkih gospodja postizava upravo zamjerne uspjehe. — Izrazuje zahvalnost vrijednim podružnicama i povjerenštvima, koje rade u osobito teškim prilikama članom i zamjernom požrtvovanošću na prikupljanju sredstava za najbolju svoju braću i šire ideju Jugoslovenske Matice i time pokazuju, koliko im leži na srcu naš narod u ropstvu. — Članova je bilo 1934 godine 305, a godine 1935 320 — muška sekcija, koja se vodi kod Banovinskog odbora, dok žensku sekciju vodi gospodja Ljuba Grabarić s elitom zagrebačkih gospodja.

edem ali drugi u tujino se kaj rado zgotidi, da posežejo nove razmere vmes in da se ljubezen razdere:

Ko ptičica na tuje gre pa v kljunčku nese pisemce, le nes', le nes' to pisemce do moje ljubeice.

Ko pisemce prejela je v prebele svoje ročiće, ko pisemce prebrala je točila je solze.

O, bravo, fantič, dobro znaš, oh, če le moreš, me goll' faš, drugam se hodiš veselit', oj, kmen, za kratek čas.

Tako poje narodna Ni pa pravila brez izjeme. Leta in leta ljubezni ustvarijo tudi lep i srečen zakon, da je veselje. Zakonomi in skoki čez zakonske ojnice niso bili v kotlini nikdar v navadi.

Prvo ljubezen fant teško pozabi, saj pravijo, da nigdar ne zarjavi. Če se mu dekline poroči z drugim, tedaj je njegovo srce žalostno do smrti:

Snoč' sem slišal govoriti, k' sem doma na post'li spal, ljub'ca je snubača imela, najbrž se možila bo.

Gor' in dol' po hiš' hodila, jaz sem pa pod oknom stal, bridke je solze točila, k' sem od nje slovo jemal.

Ko b' ne bila obljubila z desno svojo mi roko, mi ne b'la srca ranila, ki veselo več ne bo.

Ne more je pozabiti in vedno toži:

Men' se dekline smili, ker je moja b'la, pa m' jo drug' falot zapeljujejo, zapeljujejo in zaničujejo, ledig stan zapravljajo.

Nezvestobo hudo kaznuje: Dekle pere srajčki dve na sred' morja širokega, Mimo gresta fanta dva, pa lepo dekline vprašata: Komu pereš srajčki dve na sred' morja širokega? Prvo perem bratecu in drugo ljubčku svojemu. Imaš rajši brateca al' rajši ljubčka svojega? Če jaz ljubčka izgubim pa lahko drugega doblim. Fant potegne ostril meč pa j' odseka glav'co preč. Glav'ca je odplavala po sred' morja širokega.

Vročji krvi je zvesta zaveznica silna ljubomornost, ki je zmožna najhujšega: Oh, jaz pa eno dekline imam, kaj pomaga k' je nimam le sam, drugi k nji hodišo, mene proč gonijo, mene pa srček boli.

Doprinosi podružnica i povjerenštava iz godine u godinu padaju. Sretna je i spasnosna bila misao Banovinskog odbora, da je početkom godine 1935 izdao propagandističke markice »Čuvajte Jugoslaviju«, koje su nam donjele godine 1935 čiste dobiti 33.050.— Din

Početkom mjeseca januara 1935 — kada su bili najavljeni pregovori između Jugoslavije i Italije — osnovao se je »Akcioni odbor za zaštitu Jugoslaviena pod Italijom«, u koji je pristupilo 15 raznih udruženja, koja se brinu o našim sunarodnjacima pod Italijom. — Taj je Akcioni odbor razaslao na sva poznata društva, organizacije, gradska i općinska poglavarstva, svjetske i crkvene dostojanstvenike opširan apel, preko 10.000 komada sa molbom, da upute na ministra pretsjednika i ministra vanjskih poslova depesu ili preporučeno pismo, kojim traže da se Jugoslavenima u Istri, Trstu, Rijeci, Grčkoj, Zadru i na jadranskom otočju imaju priznati sva prava narodne manjine, da budu jednako tretirani kao i ona šaka Talijana u Dalmaciji. Tome se je apelu odazvao velik broj zamoljenih, te je ministar pretsjednik i ministar vanjskih poslova primio preko 4000 depesa i preporučenih pisama.

U prošle 2 godine došlo je k Jugoslovenskoj Matici u Zagreb novih emigranata: 1934 i 1935

iz Istre	383	367	usve	750
> Trsta	36	42	>	78
> Gorice	6	14	>	20
> Rijeko i Zadra	10	18	>	38
> ostalih krajeva	48	186	>	293

usve 483 i 627 » 1110

31 marta pr. god. ustanove koje se brinu za našu braću izvan granica Jugoslavije (među koje spada i Jugoslovenska Matica) osnovale su u Zagrebu Radno udruženje za svjetsku zajednicu Jugoslavena, o čemu su pisale opširno zagrebačke novine.

Jugoslovenska je Matica, po svojim odbornicima, prisustvovala gotovo svim priredbama nacionalnog i kulturnog smjera u Zagrebu i raznim skupštinama, a izvan Zagreba prisustvovala je prenosu i sahrani mrtvih ostataka istarskih narodnih mučenika za stvaranje Jugoslavije u Gornjoj Radgoni 30 maja 1935, a 24 novembra 1935 otkrio spomenika pjesniku hrvatske himne Antunu Mihanoviću u Dolu Zelenjaku i u Klanjcu.

Slijedio je potom izvještaj blagajnika Josipa Sirotića iz kojeg proizlazi da je u posljednje dvije godine bilo 100.035 Din primitka i 127.056 Din izdatka. Iza toga je banski inspektor g. Kucić stavio tri predloga, koja su jednoglasno prihvaćena, a koja idu za tim, da Matica namakne što više materijalnih sredstava, kako bi mogla uspješno provoditi svoj zadatak. Predlaže tako da se izdadu nove markice s oznakom »Za našu emigraciju i kolonizaciju« i da se odmah pristupi štampanju tih maraka, zatim da se u Zagrebu priredi »Istarski dan« ili nešto slično kada bi se pristupilo javnom sabiranju, kao što to rade i druga zagrebačka društva.

Jugoslovenskoj Matici u Zagrebu treba čestitati na uspješnom radu za naš narod preko granice, jer je usprkos nepovoljnih prilika uspjela postignuti zamjerne uspjehe.

Drugo uspelo drugarsko večer Istrana u Novom Sadu

Novi Sad, 10 maja 1936. — Novoosnovana ženska sekcija P. P. D. »Istra« nije uzalud uložila mnogo truda, da bi ova priredba što bolje uspjela. Svi učesnici bili su za sve vrijeme u veoma prijatnom i familijarnom raspoloženju, što se je moglo jasno razabrati iz njihovih lica. Da nije kiša pokvarila dolazak onih udaljenijih članova i onih »komotnijih«, skoro bi prostorijske Doma bile pretijesne. Program je bio posve zadovoljiv. Prvo je pretsjednica ženske sekcije gdja Mara Bačić održala vrlo lijep pozdravni govor; zatim su naše uvijek spremne članice recitirale par efektnih i za naše prilike aktualnih recitacija, koje su ostavile na prisutne dubok utisak. Slijeva pošta sa lutrijom, te muzika sa igrankom stvorili su brzo veselo raspoloženje, tako da su i naši gosti bili upravo razigrane volje, što je trajalo sve do kasno u zoru kada su tek počeli da se razilaze. Time je ženska sekcija pokazala i dokazala svoj raison d'être, a članstvo sa svojim lijepim odazivom dalo joj je potporeka za daljnji rad.

Uprava »Istre« u Novom Sadu izvješuje, da se društvene prostorije od 1. maja nalaze u posebnoj sobi restauracije »Srpski Kralj« u Novom Sadu, željeznička ul. br. 27. — Ep.

† EGIDIJ ČEH

Naše emigrantske redove u Ljubljani ostavio je za vazda naš Egidij; na posljednjem njegovu zemaljskom putovanju pratila ga 10. V. 1936. nepregledna povorka ljudi, vojska, vojnička glazba, Sokoli, emigranti i domaće općinstvo do hladnoga groba, gdje se od njegoga oprosto školski nadzornik u miru i Sokol gosp. Urbančić.

Egidij je rođen u Roču, u Istri, od rodoljubnih roditelja. Učiteljevao je na raznim krajevima sjeverne Istre, zatim na državnoj građanskoj školi u Trstu. U svjetskom ratu bio je od 1914—1918, a onda do 1920 u jugoslovenskoj vojsci u Ljubljani, zatim u Skoplju kao komandir auto-odjeljenja. Bio je kapetan I. klase i odlikovan redom Sv. Save IV. stepena.

Ostavivši vojničku službu bijaše namješten na Državnoj trgovačkoj dvorazrednoj školi u Ljubljani, i pred malo vremena penzioniran.

Bijaše svestrano izobražen čovjek, stručnjak-samouk u automobilizmu, te je u Ljubljani držao i kurseve u toj struci. Imao je osobiti dar za jezike: poznavao je srp.-hrv. jezik, slovenski, talijanski i njemački u tančine, dapače i dijalekte tih jezika.

Egidiju! Ne ćemo Te zaboraviti nikada, a naša tuga za Tobom neka ublaži neizrecivi bol Tvoje starice majke, Tvoje vjerne supruge Štefice, Tvoga jedinoga sina Dušana, Tvoje braće i sestara i ostalih rodjaka.

Vječnaja pamjat! Bačić.

MALE VESTI

— Z veliko naglico se nadaljuje elektrifikacijska dela na progi Trst—Postojna in mislijo da bodo do jeseni že gotova.

— Zanimiva je statistika ki kaže razmerje med Anglijo in Italijo v vojnih ladjah in sicer v letih 1914 in 1935 za tri kategorije. Prva do 5000 ton nosilnosti, druga 10.000 ton in tretja 15.000 ton nosilnosti. Leta 1914 je imela Anglija prvih 56.38, Italija 2.38; 1935 pa Anglija 47.93, Italija 5.31; druge kategorije Anglija 1914 55.94, Italija 0; 1935 Anglija 41.42, Italija 15.21; tretja kategorija 1914 Anglija 49.59, Italija 0. 1935 Anglija 35.40, Italija 30.71.

— Ko so v Adis Abebi že vse pripravili in uredili, so »junaska« in »zmagoslavno« prileteli z letali na letališče slavni grof Ciano in oba Mussolinijeva sinova.

— Na trgu Venezia je Mussolini govoril 100.000 ženam, ki so prišle na organizirano manifestacijo z otroci. Na organiziran znak so vsklkale: »Duce, naši otroci pripadajo Tebi«.

— U tjesnacu Bab-el-Mandeb, na otoku Domejra, osnovali su Talijani svoj Gibraltar. Abesinski poslanik u Londonu je izjavio da Talijani mogu da iz te tvrđjave unište svaki brod koji ulazi u Sueski kanal ili iz njega izlazi.

— Omladinski kongres za mir i slobodu održat će se 7 septembra u Zenevi.

Oj, fantič, fantič, fantič moj, ne delaj mi tega nocoj; te duše so večne, ta trupla so grešna, oh, kam bodo rajžala n'coj.

Oj, dekline dekline, dekline ti, svega tega si kriva le ti, sva vince skup pila, sva bila vesela, nocoj se pa krvi napij!

V poletnih jutrih, ko je dozorela trava in se oglašja klepanje kose, tedaj se oglasi tudi pesen fantov koscev:

Fantje zgodaj ustajajte, si kosice naklepajte, ko se dan stori, pojedemo kosit' in dekljice gor' budit. Odkritosrčni so in priznavajo:

Res so fantje ljubeznivi, pa so močno zapeljivi, več obljub' ko da, da le ljub'co ima.

Izjeme so seveda povsod, tako tudi v idrijski dolini. Vsi fantje niso deležni božjega daru in mnogi ostanejo samci. Na stara leta, ko je vse zamujeno pojejo:

Ptički po zraku, zraku letajo, vsak ima svoj ljubljeni par.

Rib'ce po vodi, vodi plavajo, vsaka ima svoj ljubljeni par.

Fantje po polj', po polj' špancirajo, vsak ima svoj ljubljeni par.

Jaz sem pa ena uboga, revna stvar, sam Bog ve, kje je moj ljubljeni par.